

DOI: [https://doi.org/10.58253/2078-1628-2024-1\(31\)-005](https://doi.org/10.58253/2078-1628-2024-1(31)-005)УДК 330.341
JEL A10, O38

Анастасія Олександрівна КОВАЛЕНКО
інспектор з науково-методичної роботи
кафедри економіки, обліку і оподаткування,
Приватний заклад вищої освіти
«Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова»,
м. Черкаси, Україна
 <https://orcid.org/0009-0000-3252-9513>
nkov29@gmail.com

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

***Анотація.** У статті розглянуто поняття цифрової економіки, основні фактори, які впливають на її розвиток. Досліджено сучасний стан діджитал економіки в нинішніх умовах в нашій державі, необхідні умови для трансформації. Виокремлено фактори, які впливають на діяльність даної галузі, а також основні тенденції та проблеми.*

Окреслено стан діджиталізації та реальні умови для її розвитку в Україні під час повномасштабного вторгнення та у післявоєнний час, а також її позитивний вплив на інші галузі та сфери діяльності країни. Висвітлено явища, які сповільнюють розвиток діджиталізації, позитивні та негативні умови та фактори розвитку. Досліджено нормативно-правові акти держави у сфері цифровізації та наголошено на необхідності адаптації законодавства України до європейського.

***Ключові слова:** цифрова економіка, діджиталізація, цифрова трансформація, інвестиції.*

Постановка проблеми. Оцінка рівня цифровізації на сьогодні зумовлена новітнім технологічним рівнем сучасного суспільства, адже від рівня розвитку інформаційно-комунікаційних технологій залежить конкурентоспроможність. Через це змінюються традиційні моделі

підприємств, окремих галузей, регіонів та держави, що є вигідним та дозволяє отримувати позиції на світових ринках, підвищує престижність бізнесу та держави в цілому. У сучасних умовах рівень діджиталізації є визначальним при розробці стратегії розвитку. Таким чином для соціально-економічних систем стає стратегічно важливим вкладати інвестиції у свої цифрові активи та перевіряти рівень власної діджиталізації.

Аналіз джерел дослідження. Цифрову трансформацію економіки, тенденції та проблеми її розвитку в сучасних умовах відображали в своїх працях науковці як в Україні, так і за кордоном, зокрема Дон Тепскотт, Томас Месенбург. Вони є дослідниками концепцій цифрової економіки у світі.

У своїх підручниках поняття цифрової економіки висвітлили К.О. Бояринова, Т.І. Олешко, Н.В. Касьянова, Г.В. Назарова та ін. Їх дослідження стосуються окреслення поняття цифрової економіки, впливу впровадження новітніх технологій в її розвиток, покращення показників різних сфер життєдіяльності держави за рахунок діджиталізації.

Значний інтерес представляє аналітичне дослідження Центру Разумкова «Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти», в якому проаналізовано основні положення та підстави розвитку цифрової економіки.

Визначення поняття. Поняття цифрової економіки не є простим, його важко однозначно сформулювати. Навіть серед науковців сьогодні існує ряд думок щодо того, як правильно визначити дане явище. Одним із найрозповсюдженіших понять є те, що під цифровою економікою слід вважати економічну діяльність, яка ґрунтується на використанні цифрових технологій. Розміри і зміст такої діяльності дуже швидко змінюються: масштаби цифрової економіки, її багатоплановий склад стрімко зростають. Таким чином здійснюється вплив на економічний розвиток держав [1, с. 47].

Потрібно зазначити, що цифрову економіку визначають як діяльність по створенню, поширенню та використанню цифрових технологій і пов'язаних з ними продуктів [2, с. 8].

Основні цілі статті. Метою написання статті було проаналізувати поняття цифрової економіки та сучасний стан розвитку даної галузі в нашій країні. А також дослідити головні тенденції її розвитку, визначити основні проблеми та перспективи діджиталізації в нинішніх умовах в Україні та її вплив на різні сфери життєдіяльності держави.

Виклад основного матеріалу. Механізм зміни загальної бізнес-моделі ведення господарювання для отримання поліпшених показників діяльності роботи з метою одержання конкурентних переваг, утворення

додаткової вартості та підвищення ефективності бізнес-процесів називають цифровізацією [3, с. 61].

В.О. Руденко визначає цифрову економіку як систему соціальних, культурних, економічних та технологічних відносин між державою, бізнесом та громадянами, що функціонує у глобальному інформаційному просторі, за допомогою широкого використання мережевих технологій, що генерує цифрові види та форми виробництва та просування до споживача продукції та послуг, що призводять до безперервних інноваційних змін методів управління та технологій з метою підвищення ефективності соціально-економічних процесів [4, с. 92].

На сьогодні цифровізація усіх сфер життєдіяльності суспільства є актуальною. Розвиток та поширення новітніх цифрових та інформаційно-телекомунікаційних технологій є одним з основних напрямків цифрової політики держави. Важливим для діджиталізації є створення та розвиток розгалуженої інфраструктури. Цифровий стрибок вплинув на всі сфери життя, включаючи ділове середовище. Значних змін зазнала економіка. Потрібно сказати, що через вплив певних факторів процеси діджиталізації в Україні почали активно розвиватися значно пізніше [1, с. 48].

Розвиток цифрової економіки спричинив цифрову трансформацію всіх аспектів людської діяльності. Таким чином відбуваються якісні, революційні зміни, які полягають у цифрових перетвореннях певних процесів та у принциповій зміні структури економіки, у перенесенні центрів створення доданої вартості у сферу цифрових ресурсів і наскрізних цифрових процесів [4, с. 92].

Звичайно цифрова трансформація економіки пролягає через внутрішній ринок виробництва, використання та споживання інформаційно-комунікаційних технологій. Вони є її основою. Традиційна економіка нині знаходиться під впливом стрімкого розвитку та поширення діджитал технологій, які здійснюють її переформатування. Генерація даних забезпечує комунікаційну взаємодію через функціонування цифрових засобів і систем. Таким чином дані стають основним ресурсом [5, с. 129].

Вплив цифрової трансформації на пришвидшення економічного розвитку суспільства здійснюється складними та взаємопов'язаними способами, що зумовлює потребу у чітких та узгоджених правилах, а також інструментах вимірювання цифрової економіки як основи для спільного використання цифрових даних у різних галузях економіки [6, с. 2].

Важливим для дослідження є схвалена Кабінетом міністрів України Концепція розвитку цифрових компетентностей до 2025 року.

В зазначеній Концепції здійснено синхронізацію головних визначень та вимог щодо цифрових компетентностей з європейськими стандартами. Вона модернізувала процеси державного регулювання, зменшила цифровий розрив та гармонізувала національний цифровий ринок з Європейським Союзом. Прийняття Концепції пришвидшує запровадження інструментів електронної демократії та електронного урядування [7].

Одна з основних переваг цифрової економіки полягає у тому, що вона є менш залежною від фізичних активів. Таким чином, вона сприяє стійкості галузі економіки, а також надходженням у податкову систему. При наявності кризових умов, як, наприклад повномасштабне вторгнення в Українській державі сьогодні, зазначена стійкість особливо проявляється і є помітною. Потрібно вказати, що з початку війни в нашій країні, єдиною галуззю, обсяг якої збільшився у 2022 році, є галузь інформаційних технологій. Зросла частка цифровізованих підприємств і у світовому ВВП (табл. 1) [8].

Таблиця 1

Частка цифровізованих підприємств у світовому ВВП, трлн. дол.

Роки	Цифровізовані підприємства	Нецифровізовані підприємства
2018	13,5	67,7
2020	23,2	62,8
2022	44,6	52,3
2023	53,3	49,1

Джерело: складено автором за матеріалами [8].

Таким чином, інформаційні технології здатні значно підвищити ефективність майбутнього процесу відновлення після війни. Мова йде не тільки про розвиток сектору інформаційних технологій та використання цифрових технологій в різних сферах для покращення ефективності виробництва, а також і про цифрові рішення для розподілу міжнародної допомоги та контролю за її використанням. Це може надати можливість для зменшення корупційних ризиків.

На розвиток цифрової економіки впливає цілий ряд чинників. Йому сприяють розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, освіти та конкурентоспроможні інновації [8].

Процеси такі є взаємозалежними, адже розробка і впровадження цифрової економіки призводить до впровадження новітніх технологій і процесів, які формують особливості організації і розвитку підприємницьких структур, а це в свою чергу забезпечує значний позитивний ефект.

Діджиталізація економіки спричинила значну кількість змін у сфері підприємницької діяльності.

Цифровізація здійснила перетворення способів праці підприємств, їх взаємодії та досягнення цілей з традиційних підходів до новітніх технологій. Це беззаперечно внесло зміни до способу їх функціонування, створило нові можливості для ефективної діяльності, комунікування, бізнес-моделей та співпраці з клієнтами. Проте поряд з цим, діджиталізація поставила вимоги перед підприємствами, які пов'язані з кібербезпекою, захистом даних і етичними питаннями. Таким чином, для успішної діяльності підприємство повинно бути готовим постійно змінюватись, покращувати свої цифрові можливості та адаптуватися до нового у цифровому середовищі [9].

Цифровізація суспільства спричинила до виходу інформаційно-комунікаційних технологій на новий рівень. Це дозволило вирішувати складні економічні завдання як на рівні окремих комерційних структур, так і в масштабі всієї держави. При цьому велика частина економіки і бізнесу стають електронними та переміщуються у глобальне середовище мережі Інтернет.

Електронна комерція є одним із засобів здійснення та підтримки процесів інформатизації в економічному середовищі. Вона дає можливість максимально ефективно здійснювати комерційні операції, оперативно реагувати на зміни ринку товарів та послуг, розширювати сфери впливу комерційних суб'єктів та посилювати їх конкурентні переваги [10].

Відповідно до Закону України «Про електронну комерцію», він регулює сферу відносин, які виникають під час укладення та виконання правочинів із купівлі-продажу товарів та/або постачання товарів, виконання робіт і надання послуг дистанційно, а також пов'язані з ними юридичні дії із застосуванням електронних інформаційно-комунікаційних засобів і технологій, що утворюють сферу електронної комерції [11].

В Україні юридична практика сформувала певні нормативні рамки регламентування комерційних транзакцій, що здійснюються за допомогою електронного обміну даними та інших засобів комунікації і відносяться до сфери електронної комерції. Проте законодавче врегулювання електронної форми бізнесу є фрагментарним [10].

Кабінетом міністрів України схвалено Концепцію розвитку цифрових компетентностей до 2025 року [7]. Міністерством цифрової трансформації очікується підвищення позиції України в таких міжнародних рейтингах, як Індекс глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного

форуму за показником «Цифрові навички серед активного населення» та Індекс цифрової економіки і суспільства [12].

Важливим сьогодні для розвитку цифрової економіки є розвиток електронної інфраструктури, а також законодавчої бази та системи її реалізації, яка б відповідала положенням європейських і міжнародних стандартів. В наш час існує необхідність в упорядкуванні правового регулювання відносин у сфері електронної комерції та гармонізації законодавства України з європейським законодавством. Це є запорукою ефективності економічної сфери, сприяє покращенню інвестиційного клімату держави [11].

Варто зазначити, що інформаційні технології є основою цифрової трансформації підприємств. Розвиток штучного інтелекту, великих даних, інтернету речей здійснюють значний вплив на бізнес-процеси. Своєю чергою наукові винаходи та роботи є основою створення інформаційних технологій та інших цифрових продуктів. Саме їх надалі будуть використовувати підприємства. Проте для зазначених досліджень та розробок необхідним є науково-освітнє середовище, що сприяло б появі досвідчених науковців та розробників та створенню інновацій [8].

Крім факторів та умов, які сприяють розвитку цифрової економіки в Україні, потрібно також зазначити і явища та умови, які негативно впливають на її впровадження та сповільнюють його. Залучення досвідчених фахівців, що мають досвід впровадження цифрової трансформації в країнах ЄС; адаптація нормативно-правової бази України до норм законодавства ЄС; запровадження ІТ-технологій, які створюють нові критерії для оцінки виконання завдань та рішень систем та організацій, що забезпечують сучасне впровадження цифрових інструментів безперечно сприяє цифровій трансформації економіки нашої держави [13, с. 144].

Проте необхідно сказати і про ті негативні фактори, які на сьогодні чинять шкоду розвитку діджитал економіки в нашій країні. Зазначені явища та питання по потребують негайного вирішення. Серед них одним із основних є завершення повномасштабної війни на території України, а також усунення проблемних положень в законодавстві, зокрема податковому, банківському митному та валютному. Потребує змін також і державне регулювання економічних відносин щодо спрощення ведення діяльності малого підприємництва, фінансування новітніх наукових розробок, реформування органів контролю і нагляду за підприємницькою діяльністю [13, с. 144].

Таким чином, можна визначити цифрову трансформацію як один із основних факторів розвитку та поліпшення економіки держави. Потрібно також окреслити одні найбільш значущих досягнень у сфері цифрового розвитку, які називають експерти. Важливими є створення Міністерства цифрової трансформації України, створення Комітету цифрової трансформації України та підвищення законодавчої активності. Було створено та запущено портали державних послуг та мобільний застосунок Дія, збільшено кількість електронних державних послуг, електронних комунікацій. Одним з пріоритетних напрямків діяльності нашої держави в галузі цифрової трансформації є формування єдиного цифрового ринку з ЄС та адаптація структури вітчизняного цифрового сектору до вимог сучасних реальних умов в умовах війни та післявоєнного часу. Втілення зазначених заходів сприятиме цифровій трансформації економіки, забезпечить стабільність країні та стратегічну інтеграцію нашої держави у міжнародний цифровий простір.[14, с. 142]

Для виконання якісної роботи з післявоєнної відбудови потрібно прийняття стратегічних цифрових рішень.

Необхідно для цього побудувати інтегровану цифрову платформу держави. За допомогою неї буде існувати можливість відслідкувати переміщення грошових потоків у різних розрізах, за проектами, від державного до місцевих бюджетів, а також до будівництва.

Потрібно поєднати дані цифрових реєстрів та платформ держави, які вже існують та утворених.

Між цільовими програмами відновлення та коштами по ним у бюджетах різних рівнів повинен бути взаємозв'язок.

Важливо впровадити модульний принцип розгортання цифрових систем, що дозволяє здійснювати інтегрування різних ініціатив з відбудови і прозоре державні управління на одній діджиталізованій платформі.[15]

Висновки та перспективи

Цифрова трансформація економіки сьогодні є важливою у розвитку держави загалом. Необхідними для цього є розвиток електронної інфраструктури, а також законодавчої бази та системи її реалізації, яка б відповідала положенням європейських і міжнародних стандартів. Потребує упорядкування і правове регулювання відносин у сфері електронної комерції та гармонізація законодавства України з європейським законодавством. Це у свою чергу сприяє ефективності економічної сфери, покращенню інвестиційного клімату держави. Розвиток цифрової

економіки в Україні може забезпечити стабільність та зростання фінансових надходжень необхідних, зокрема, для відбудови нашої країни після повномасштабного вторгнення. Результати цифрової трансформації економіки впливають не лише на фінансову сферу, вони є стратегічними, адже при інтеграції в урядовий та військовий сектори можуть посилювати їх ефективність.

Список використаних джерел:

1. Фролова Л.В. Трансформація підприємництва в умовах цифрової економіки. *Економіка: реалії часу*. Одеса. 2021. № 2 (54). С. 47-56;
2. Олешко Т.І. Цифрова економіка: підручник. Київ: НАУ, 2022. 200 с.
3. Руденко М.В. Цифровізація економіки: нові можливості та перспективи. *Економіка та держава*. 2018. № 11. С. 61-65.
4. Назарова Г.В. Цифрова економіка: етимологія та інституційна структура. *Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Харків, 19 листопада 2021 р.)*. Харків, 2021. С. 92.
5. Мазур Н.А. Цифрова економіка у світі трансформацій. URL: <http://feb.tsatu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/129-131.pdf>
6. Олійник Д.І. Щодо вимірювання процесів цифровізації в контексті цілей економічного відновлення. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-08/tsyfrovizatsiya1.pdf>
7. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації: Розпорядження КМУ від 03.03.2021 р. № 167-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text>
8. Круп'яник А. Цифрова економіка України: основні фактори розвитку. URL: <https://voxukraine.org/tsyfrova-ekonomika-ukrayiny-osnovni-factory-rozvytku>
9. Кононенко Ж.А., Вівтоніченко Я.В., Кононенко О.А. Розвиток підприємницької діяльності в контексті формування цифрової економічної політики. *Проблеми сучасних трансформацій*. 2023. № 8. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-8-04-03>
10. Пояснювальна записка до Закону України «Про електронну комерцію» від 17.06.2013 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=0957&skl=9

11. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 р. № 675-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>
12. Кабмін схвалив Концепцію розвитку цифрових компетентностей до 2025 року. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/kabmin-skhvaliv-kontseptsiyu-rozvitku-tsifrovikh-kompetentnostey-do-2025-roku>
13. Гетманець О.П. Цифрова трансформація економіки України: фактори та передумови розвитку. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: тези доп. XI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 9 грудня 2022 р.)*. Вінниця, 2022. С. 144-145.
14. Лук'янова О.М. Проблеми та перспективи цифровізації економіки України. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2023. № 83. С. 140-147.
15. Зозулевська Т.І. Цифрові інструменти для відновлення економіки України після повномасштабного вторгнення. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/125-1.pdf>

Anastasiia KOVALENKO

Inspector of scientific and methodical work,
Department of Economics, Accounting and Taxation,
Private Higher Education Institution
«Rauf Ablyazov East European University»,
Cherkasy, Ukraine
 <https://orcid.org/0009-0000-3252-9513>
nkov29@gmail.com

THEORETICAL VIEWS ON DEFINING THE SENCE OF THE DIGITAL ECONOMY

Abstract. *The article reviews the current state of the digital economy and regional development. The purpose of writing the article was to investigate and reveal the concept of the digital economy, the modern conditions of transformation and its impact on various sectors of the country's life.*

The research was conducted by the method of analysis of modern scientific sources in this field, as well as normative legal acts. The problems of using information and communication technologies of enterprises, industries, regions and the state were studied.

When studying the development of digital transformation, it was important to describe the main factors that influence it. This is the status of informatization of the regions, the presence of advanced information and telecommunication technologies, and the status of state legislation. The article examines the current conditions of our country and highlights steps for successful transformation. At the current stage of the introduction of the latest technologies, the topic of digitalization is quite relevant. Today, one can observe the development of information and communication technologies and the digital transformation of almost all branches of state activity. The need has become especially felt after the recent events in Ukraine and the full-scale invasion.

The article highlights the factors affecting this industry, as well as the main trends and problems. The status of digitalization and the real conditions for its development in Ukraine during the full-scale invasion and in the post-war period, as well as its positive impact on other industries and spheres of the country's activity, are outlined. Those phenomena that have a negative impact on digitalization and ways of changing them are described separately. The regulatory legal acts of the state in the field of digitalization were studied and the need to adapt the legislation of Ukraine to the legislation of the countries of the European Union was emphasized.

Keywords: *digital economy, digitalization, digital transformation, investment.*